

persbericht

van het EU-drugsagentschap in Lissabon

Nr. 5/2000 – 11 oktober 2000

BELANGRIJK: EMBARGO TOT WOENSDAG 11 OKTOBER 12.00 UUR (CET)

Jaarverslag over de drugsproblematiek in de EU – 2000

PROBLEMATISCH DRUGSGEBRUIK – VERANDERENDE TRENDS

Drugsverslaafden 'verouderende populatie'

Toename in meervoudig drugsgebruik

Volgens het vandaag door het in Lissabon gevestigde Europees Waarnemingscentrum voor Drugs en Drugverslaving (het EWDD) gepubliceerde *Jaarverslag over de stand van de drugsproblematiek in de Europese Unie* verandert het karakter van problematisch drugsgebruik in de EU.

Naast heroïneverslaving – steeds meer beperkt tot een verouderende groep heroïnegebruikers – is er sprake van een toename van problematisch cocaïnegebruik (vaak in combinatie met alcohol), van meervoudig drugsgebruik zoals amfetamines, ecstasy en van zwaar cannabisgebruik.

Het Waarnemingscentrum schat het aantal probleemgebruikers in de EU op 1,5 miljoen – nog altijd voornamelijk heroïneverslaafden – en dit aantal is sinds de publicatie van het laatste jaarverslag redelijk stabiel gebleven. Twee van de drie gebruikers “beantwoorden waarschijnlijk aan de klinische criteria voor verslaving”. Het verslag zegt verder: “Het is opvallend dat heroïnegebruikers steeds meer een verouderende populatie vormen en dat zij met ernstige sociale en psychiatrische problemen te kampen hebben.”

Het EWDD – dat probleemgebruik definieert als “intraveneus of langdurig gebruik van opiaten, cocaïne en/of amfetaminen” – merkt verder op dat het aantal heroïneverslaafden in therapie geleidelijk afneemt maar dat er een toename merkbaar is van het aantal verslaafden in therapie voor cocaïne- of cannabisgebruik – met name onder de jongeren.

In het algemeen blijft ervaring met heroïne beperkt (een of twee per honderd jonge volwassenen) en blijkt uit onderzoek op scholen dat leerlingen zeer voorzichtig zijn ten aanzien van heroïnegebruik. Dit heeft waarschijnlijk te maken met het negatieve stereotype van “de junk” – en van het feit dat heroïne in sterke mate met dood en ziekte wordt geassocieerd.

“Er is echter sprake van heroïnegebruik onder jonge, zware “recreatieve” gebruikers van amfetamines, ecstasy en andere drugs. Andere risicogroepen zijn gemarginaliseerde minderheden, dakloze jongeren, jongeren die in een inrichting zijn geplaatst en jeugdige criminelen, gedetineerden (vooral vrouwen) en mannen en vrouwen die werkzaam zijn in de prostitutie.”

Een andere trend: “Het percentage intraveneuze gebruikers onder de behandelde heroïnecliënten stijgt niet en is in de jaren negentig in een aantal landen zelfs gedaald. Het percentage intraveneuze gebruikers onder de nieuwe heroïnegebruikers is in vergelijking met het totale aantal heroïnegebruikers in alle landen waarvan gegevens beschikbaar zijn, zelfs aanmerkelijk lager”.

Toename van zwaar meervoudig drugsgebruik

Uit het verslag blijkt een toenemende bezorgdheid over zwaar meervoudig drugsgebruik in de “ecstasy/rave scene”.

Het Waarnemingscentrum: “Bij drugsgebruik in het weekend en bij “recreatief” drugsgebruik is er in toenemende mate sprake van een combinatie van illegale en legale middelen, zoals alcohol en kalmeringsmiddelen. De toename in het gebruik van cocaïne is opvallend, vaak in combinatie met forse alcoholconsumptie.” *En* “misbruik van vluchtige stoffen (aanstekerbrandstof, drijfgassen, lijm) komt meer voor onder scholieren dan het gebruik van amfetamines of ecstasy, en neemt in sommige landen toe.”

Bezorgdheid over besmettelijke ziektes

Uit het vandaag gepubliceerde verslag blijkt dat het aantal nieuwe aidsgevallen onder intraveneuze drugsgebruikers in **Frankrijk**, **Italië** en **Spanje** verder daalt. Het Waarnemingscentrum geeft als een van de redenen van deze afname de ontwikkeling van nieuwe HIV-behandelingen aan het einde van de jaren negentig aan. In **Portugal** neemt het aantal aidsgevallen echter nog steeds toe; HIV-besmettingen zijn in **Finland** sterk gestegen en men verwacht daar binnenkort een toename van het aantal aidsgevallen.

In het verslag wordt de situatie in **Portugal** en **Finland** ernstig genoemd. ‘Riskant gedrag dat de kans op infectie vergroot, blijft zorgen baren. Risicogroepen zijn onder andere jonge intraveneuze gebruikers die niet met voorlichtingscampagnes in contact zijn geweest, vrouwen, omdat deze eerder geneigd zijn hun naalden met anderen te delen dan mannen, intraveneuze heroïnegebruikers die ook cocaïne gebruiken, en gedetineerde drugsgebruikers.”

HIV-besmetting onder intraveneuze drugsgebruikers is het hoogst in **Spanje** (32%) en **Portugal** (27%). In twee derde van de EU-landen is de besmetting echter minder dan 5% – in het **Verenigd Koninkrijk** zelfs maar 1%.

Uit het verslag blijkt dat het aantal HIV-besmettingen zich sinds het midden van de jaren negentig in de meeste landen lijkt te hebben gestabiliseerd na een sterke daling na de eerste grote epidemiegolf onder intraveneuze drugsgebruikers aan het einde van de jaren tachtig. Betere toegang tot steriele naalden en spuiten, een grotere beschikbaarheid van condooms, HIV-voorlichting, bloedtests en substitutietherapie hebben allemaal bijgedragen tot minder HIV-besmettingen onder intraveneuze gebruikers.

In sommige gebieden kan het aantal besmettingen echter nog stijgen. In **Finland** is het aantal HIV-gevallen onder intraveneuze gebruikers sinds 1998 sterk gestegen. En eind 1998 was in **Lissabon** 48% van een groep verslaafden besmet, voornamelijk intraveneuze gebruikers, hetgeen hoger was dan in eerder onderzoek. Het gaat dus waarschijnlijk om recente besmettingen.

Het **EWDD** merkt verder op dat de plaatselijke omstandigheden waaronder dergelijke stijgingen zich voordoen weliswaar verschillen maar dat dit inhoudt dat “nieuwe HIV-gevallen een significant risico blijven ... zowel in landen waar de infectie zeer gering is en HIV niet als een direct risico wordt beschouwd (zoals in **Finland** het geval was) ... als in risicogroepen die niet daadwerkelijk in preventiecampagnes zijn bereikt”.

Besmetting met het hepatitis-C-virus onder intraveneuze drugsgebruikers is binnen de gehele **EU** zeer hoog – over het algemeen tussen 60 en 80%. Het Waarnemingscentrum licht toe: “Hepatitis-C wordt gemakkelijker overgedragen dan HIV. Daarom zijn maatregelen ter voorkoming van het verspreiden van HIV niet voldoende om de overdracht van hepatitis-C te voorkomen.”

“Het hardnekkige aantal infecties met hepatitis-C onder nieuwe intraveneuze gebruikers vraagt om een nieuwe aanpak. Een surveillancesysteem op Europees niveau is eveneens noodzakelijk.”

Overlijden door drugsgebruik

Het verslag legt uit dat de meeste sterfgevallen door opiaten voorkomen bij intraveneuze gebruikers in de leeftijdsgroep van eind 20 tot in de 30, meestal na meerdere jaren gebruik. In veel **EU**-landen treedt een duidelijke verouderingstrend in deze groep op – in **Spanje** bijvoorbeeld was in 1996 slechts 20% van de sterfgevallen ouder dan 30; in 1998 bedroeg dit percentage al bijna 65%.

In **Frankrijk, Duitsland, Spanje**, en in mindere mate **Oostenrijk** en **Italië**, is het aantal acute drugssterfgevallen gelijk gebleven of gedaald. Na een laag sterftecijfer in het begin van de jaren negentig is in **Griekenland, Ierland** en **Portugal** melding gemaakt van forse stijgingen. Na een groot aantal sterfgevallen begin jaren negentig, neemt het aantal in **Zweden** en het **Verenigd Koninkrijk** verder toe.

Volgens het verslag is onder sommige groepen gebruikers het aantal sterfgevallen ten gevolge van overdoses en aids sterk gedaald, wat erop lijkt te duiden dat een aantal sterfgevallen kan worden voorkomen.

Uit onderzoek is gebleken dat het sterftecijfer onder gebruikers van opiaten 20 maal hoger is dan dat van hun leeftijdsgenoten. Bij vrouwen kan dit cijfer zelfs 30 maal hoger liggen. De sterfte onder intraveneuze gebruikers is twee tot vier keer zo hoog als die onder niet-intraveneuze gebruikers.

Veranderende trends bij de aanmelding voor behandeling

Het aantal cliënten dat zich meldt voor behandeling van heroïnegebruik daalt over het algemeen, aldus het verslag van de EWDD. Het aantal nieuwe toelatingen van cocaïne- en cannabisgebruikers neemt echter enigszins toe – met name onder jonge gebruikers. Deze trend wordt door vele lidstaten gemeld.

Het percentage amfetaminegebruikers is laag, maar ligt hoger bij de nieuwe opnames. “Deze verschillen kunnen wijzen op daadwerkelijke ontwikkelingen, maar het is evengoed mogelijk dat de stijging van het aantal cannabis- en cocaïnegebruikers gedeeltelijk het gevolg is van een daling in het aantal gebruikers van opiaten onder de nieuwe opnames’.

EU-cijfers met betrekking tot probleemgebruik van drugs

Luxemburg lijkt het hoogste niveau van probleemgebruikers te hebben – ongeveer 7 per 1000 in de bevolkingsgroep tussen de 15 en 64 jaar. Daarna volgen **Italië** (ongeveer zes per duizend), het **Verenigd Koninkrijk** en **Spanje** (ongeveer vijf), **Ierland** en **Frankrijk** (vier), en **Oostenrijk, België** en **Denemarken** (drie). **Finland, Duitsland, Nederland** en **Zweden** hebben het laagste niveau: rond de twee per duizend. In het **EU**-buurland **Noorwegen** bedraagt dit cijfer vier.

Volgens het centrum blijkt uit deze cijfers geen direct verband tussen probleemgebruik en nationaal drugsbeleid. Landen hebben dezelfde, vaak gematigde cijfers, of zij nu een liberaal of restrictief beleid voeren.

Een van de factoren zou kunnen zijn of een land al dan niet aan een drugstransportroute ligt. Dit kan van invloed zijn op de beschikbaarheid van een drug en op de prijs, met name wanneer smokkelaars in drugs worden uitbetaald in plaats van in geld.

Zo heeft zich het probleemgebruik van heroïne in **Italië** bijvoorbeeld van het noorden naar het zuiden en van de grensstreken naar het binnenland verbreid. “De geografische verspreiding van problematisch heroïnegebruik in Italië is kennelijk samengevallen met de voornaamste drugsroutes (bijvoorbeeld van de **Balkan** via **Griekenland** naar **Apulië**), en heeft zich van de grote steden uitgebreid tot de kleinere plaatsen op het platteland.”

Heroïnevangsten en -prijzen

Het aantal heroïnevangsten en de hoeveelheden die hierbij onderschept werden zijn “stabiel binnen de **EU**”, hoewel er wel sprake is van nationale verschillen.

De straatwaarde van heroïne lijkt in sommige landen, zoals in **België, Ierland** en **Luxemburg**, constant te zijn – en lijkt zich in andere landen, zoals **Duitsland**, na een daling te stabiliseren. In sommige landen, zoals **Spanje** en het **Verenigd Koninkrijk**, wordt gemeld dat er meer goedkopere heroïne beschikbaar is - met name bruine, rookbare heroïne in het **Verenigd Koninkrijk**.

Het centrum concludeert: “Het is moeilijk om de verschillen tussen de vangsten en de straatwaarde van heroïne van land tot land te interpreteren. Een groot aantal factoren kan hiermee te maken hebben, zoals wijzigingen in transportroutes en distributiepatronen binnen de **EU**, maar ook de vraag naar heroïne. De toename van de beschikbaarheid van bruine heroïne kan te maken hebben met een toenemende productie in Zuidwest-Azië. In het algemeen lijken de gegevens erop te duiden dat heroïnegebruik en –verslaving weliswaar stabiel is maar dat pogingen om de aanvoer te verminderen weinig invloed hebben gehad op de beschikbaarheid wanneer iemand echt wilt gebruiken.”

TRENDS VOOR ANDERE DRUGS

Een op de vijf Europeanen heeft met cannabis geëxperimenteerd

Uit het vandaag gepubliceerde verslag blijkt dat een op de vijf Europeanen minstens eenmaal cannabis heeft geprobeerd – dat zijn minstens 45 miljoen mensen. Dit is een toename van zo'n 5 miljoen in vergelijking met de schatting van verleden jaar. Rond de 15 miljoen mensen, ruwweg geschat een op de 16 personen tussen 15 en 64 jaar, hebben in het afgelopen jaar met cannabis geëxperimenteerd.

Het **EWDD** merkt op: “Cannabis blijft de meest algemeen verkrijgbare en gebruikte drug in de hele Europese Unie, en het gebruik ervan is in de loop van de jaren negentig nog aanzienlijk toegenomen.”

Het **Verenigd Koninkrijk (Engeland en Wales)** voert de lijst van gebruikers in de afgelopen 12 maanden aan, met een op de 10 volwassenen (bijna 10%). Ook **Spanje** scoort relatief hoog (rond 7%). **Denemarken**, met de langste levensverwachting van alle **EU**-landen, heeft een percentage van slechts 3% over het afgelopen jaar. Alle andere lidstaten waarvan gegevens beschikbaar zijn, hadden een score van maximaal 5%.

Het verslag voegt toe dat het cannabisgebruik onder jongeren zelfs nog hoger is. Ongeveer een op de vier (25%) van de jongeren tussen 15 en 16 jaar en bijna de helft (40%) van de jongeren van 18 jaar hebben met cannabis geëxperimenteerd. De cijfers voor jonge volwassenen lopen uiteen van 17% in **Finland** en **Zweden** tot ongeveer 40% in het **Verenigd Koninkrijk** en **Denemarken**. Consumptie gedurende de afgelopen 12 maanden is echter in de meeste **EU**-landen minder dan een op de tien. Volgens het Waarnemingscentrum is het meeste gebruik niet van blijvende aard.

Cannabis is onder scholieren de meest verspreide drug en het gebruik is in de jaren negentig in vrijwel alle EU-lidstaten aanzienlijk gestegen. De ervaringsgraad varieert van 5 tot 7% in **Portugal** en **Zweden**, tot 30 à 40% in **Ierland, Nederland** en het **Verenigd Koninkrijk**. In sommige landen komt het gebruik van oplosmiddelen in deze leeftijdsgroep vaker voor – bijvoorbeeld in **Griekenland**, waar bijna 15% van de jongeren in de leeftijd tussen 15 en 16 hiermee hebben geëxperimenteerd, in vergelijking met 10% voor cannabis.

Het gebruik van cocaïne neemt toe en verbreidt zich

Het Waarnemingscentrum zegt dat cocaïnegebruik weliswaar minder voorkomt dan het gebruik van amfetamine of ecstasy, maar dat het wel aan het stijgen is – vooral onder sociaal actieve groepen - en zich begint te verbreiden onder de bevolking. Binnen de gehele **EU** heeft tussen 1 en 6% van de personen in de leeftijd tussen 16 en 34 jaar en 1 tot 2% van de schoolkinderen ten minste éénmaal cocaïne geprobeerd, hoewel uit sommige onderzoeken blijkt dat dit percentage bij 15-16 jarigen zelfs op 4% ligt.

“Sociaal actieve, werkende jonge volwassenen in stedelijke centra vertonen een hoger gebruik” aldus het **EWDD**. “Er is sprake van ernstige problemen door het roken van 'crack', vooral onder vrouwen die werkzaam zijn in de prostitutie.”

Amfetamine en ecstasy – een verschuiving in het gebruik

Het Waarnemingscentrum meldt dat amfetamines en ecstasy de op een na meest gebruikte drugs in Europa zijn. Tussen de 1 en 5% van de 16- tot 34-jarigen heeft amfetamines en/of ecstasy gebruikt. De percentages liggen hoger in smallere leeftijdscategorieën, maar komen zelden boven de 10% uit. In het **Verenigd Koninkrijk** heeft naar schatting 16% van de jonge volwassenen amfetamines gebruikt. '[Het] gebruik [binnen de **EU**] blijft qua locatie verschuiven van grote dansevenementen naar een geografisch meer diffuse omgeving, met name clubs, bars en de privé-sfeer', aldus het verslag. Mogelijke beschadigingen van het zenuwstelsel op de lange termijn als gevolg van zwaar ecstasy-gebruik is een punt van toenemende zorg.

ENKELE ANDERE BELANGRIJKE PUNTEN UIT HET VANDAAG GEPUBLICEEERDE VERSLAG

- **Frankrijk, Portugal, Spanje** en het **Verenigd Koninkrijk**, en ook de **EU** zelf, hebben voor nieuwe drugsstrategieën gekozen.

Het beleid wordt evenwichtiger met een sterkere nadruk op goede informatie, preventie en therapie dan op aanvoerbepaling.

Vrijheidsstraffen voor drugsmisdrijven komen minder vaak voor en er worden steeds vaker justitiële alternatieven toegepast. Deze variëren van taakstraffen tot poliklinische of klinische behandeling.

- Drugspreventie op scholen, in recreatieve gelegenheden en voor risicogroepen heeft in alle **EU**-Lidstaten prioriteit.

Het gebruik van Internet als informatiemedium voor jongeren, docenten en ouders neemt toe.

In een aantal landen wordt meer nadruk gelegd op drugspreventietraining voor jongerenwerkers en personeel van bars en clubs.

In sommige landen is in de afgelopen jaren aandacht besteed aan maatregelen die gericht zijn op jongeren uit etnische minderheden. Drugsgebruik komt onder dergelijke groepen vrij veel voor maar er wordt weinig gebruik gemaakt van drugsdiensten – als gevolg van taalproblemen en cultuurtaboes. Hulp door jongeren uit dezelfde groep en met etnische organisaties en therapie in de eigen taal lijkt succesvol te zijn.

- Spuitenomruilprogramma's worden in de gehele **EU** steeds meer toegepast, evenals activiteiten gericht op bewustmaking van de risico's van injecteren. Laagdrempelige voorzieningen nemen in alle lidstaten toe. Afhankelijk van de specifieke behoeften van de gebruikers en van de beschikbare middelen kunnen dit soort programma's voedsel, drinken en wasgelegenheden bieden, evenals psychosociale en medische hulp, schone naalden en spuiten, een bed, en in sommige gevallen methadon.
- “Gebruikersruimten” waar drugs onder hygiënische omstandigheden en onder toezicht kunnen worden gebruikt, blijven controversieel – sommigen vinden dat hierdoor drugsgebruik gelegitimeerd wordt. Hoewel de eerste gebruikersruimten al in 1994 in vier Duitse steden geopend werden, zijn ze pas in februari 2000 wettelijk toegestaan na een wijziging van de Duitse narcoticawet en invoering van een kaderverordening. Nu moeten dergelijke ruimtes voldoen aan wettelijke voorschriften met betrekking tot uitrusting en beheer. Daar staat tegenover dat **Nederland** al tientallen jaren over gebruikersruimten beschikt. In **Spanje (Madrid)** werden ze onlangs ook geïntroduceerd.
- Binnen de gehele **EU** bestaan er speciale drugstherapieën voor vrouwen. Veel activiteiten zijn speciaal gericht op zwangere vrouwen en vrouwen met kinderen, en op prostituees.

- Studies wijzen uit dat in een groot aantal gevangenisstraf in de Europese Unie drugs worden gebruikt. Er wordt steeds meer therapie geboden om te voorkomen dat de gebruiker terugvalt in het gebruik van illegale drugs en in de misdaad. In de meeste lidstaten is 20 tot 50% van het totale aantal gedetineerden drugsgebruiker. Het percentage drugsgebruikers in gevangenisstraf is naar iedere norm gemeten hoog en geeft daarom volgens het centrum aan hoe belangrijk het is dat gedetineerden toegang hebben tot therapie en dat er alternatieven voor gevangenisstraf worden geboden.

Uit onderzoek is gebleken dat sommige gedetineerden pas in de gevangenis beginnen met het gebruik van drugs en dat intraveneus drugsgebruik daar ook vaak begint. Hoewel intraveneus gebruik minder vaak binnen dan buiten de gevangenis lijkt voor te komen, deelt in sommige gevangenisstraf 70% van de intraveneuze gebruikers naalden en ander injectiematerialen.

- Er vindt steeds meer substitutietherapie plaats – ook in gevangenisstraf – zowel wat betreft het aantal cliënten als het aantal gebruikte middelen.

Noot voor de redactie:

1. Het ***Jaarverslag over de stand van de drugsproblematiek in de Europese Unie*** is beschikbaar op de website van het EWDD vanaf woensdag, 11 oktober, 12.00 uur:
http://www.emcdda.org/publications/publications_annrep.shtml
<http://emcdda.kpnqwest.pt>
- In twee andere persberichten kunt u informatie vinden over andere aspecten van het vandaag gepubliceerde verslag. Ook deze zijn on line beschikbaar vanaf woensdag, 11 oktober, 12.00 uur:
<http://www.emcdda.org/press/press.shtml>
 - ***Meer vooroordelen tegen vrouwelijke dan tegen mannelijke drugsgebruikers (speciaal thema)***
 - ***Substitutietherapie neemt toe in de EU – “maar nog steeds onvoldoende onderzocht en fragmentarisch” (speciaal thema)***

• Contactpersoon: Kathy Robertson, Press Officer, Europees Waarnemingscentrum voor Drugs en Drugsverslaving • Tel: ++ 351 21 811 3000 • Fax: ++ 351 21 813 1711 •
 • E-mail: Kathryn.Robertson@emcdda.org •
 • EMCDDA, Rua da Cruz de Santa Apólonia 23-25, PT-1149-045 Lissabon, Portugal •
 • Meer informatie kunt u on line vinden op <http://www.emcdda.org> •